

เรียบร้อย บางประเทศได้มีการลงนามในข้อตกลง Early Harvest Scheme (EHS) และบางประเทศก็กำลังอยู่ในระหว่างการเจรจา ซึ่งในสองส่วนหลังนั้นก็รวมถึงอินเดียด้วย³

โดยแนวคิดในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย เริ่มขึ้นเมื่อครั้งที่ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เดินทางเยือนอินเดีย เมื่อวันที่ 26-29 พฤศจิกายน 2001 และได้หารือกับ นายกรัฐมนตรีอินเดียในขณะนั้น คือ นายออตล พินารี วุชปายี ซึ่งผู้นำทั้งสองได้เห็นพ้องต้องกันใน ประเด็นเรื่องการขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน รวมทั้งการจัดตั้ง เขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย โดยในโอกาสนั้น ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วม (Joint Working Group: JWG) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย ด้วย⁴

ภายหลังจากนั้น คณะทำงานร่วมไทย-อินเดีย ได้มีการประชุมรวมทั้งหมด 4 ครั้ง โดยมีการพิจารณาหัวข้อและรายละเอียดสำหรับการศึกษาร่วมกัน ซึ่งได้ผลสรุปว่า การจัดตั้งเขตการค้าเสรี ไทย-อินเดีย เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และจะเกิดประโยชน์ร่วมกัน⁵ อันเป็นผลให้การเจรจาจัดตั้ง เขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย ได้เริ่มต้นขึ้น

สำหรับสถานะล่าสุดของการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดียนั้น หลังจากการเจรจา จัดทำกรอบความตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดียเสร็จสิ้นลง ทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้ง คณะกรรมการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย (India-Thailand Trade Negotiating Committee: TNC) เพื่อเจรจายละเอียดตามมาตรการต่าง ๆ ภายใต้กรอบความตกลงฯ และจัดทำข้อตกลงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีต่อไป ซึ่งกระทั่งจนถึงปัจจุบัน ไทยและอินเดียได้มีการผลัดกัน เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม TNC รวม 10 ครั้ง ล่าสุด ไทยได้เป็นเจ้าภาพการประชุมคณะเจรจา เขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 9-13 มกราคม 2006 ที่จังหวัดเชียงใหม่⁶

³ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, “ความคืบหน้าการเจรจาการค้าเสรีของไทยกับ...,”

<<http://www.thaifita.com/>>, มีนาคม 2006.

⁴ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, “ความคืบหน้าการเจรจาการค้าเสรีของไทยกับ...” หรือ กระทรวงการต่างประเทศ, “อินเดีย,” <<http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=125>>, มีนาคม 2006 หรือ เอกสาร เผยแพร่ความตกลงการค้าเสรีไทย-อินเดีย ก้าวแรกของการเปิดการค้าเสรี: สินค้าเร่งลดภาษีกลุ่มแรก 82 รายการ, (กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, ตุลาคม 2004), น.2-6. (เอกสารเผยแพร่)

⁵ เรื่องเดียวกัน

⁶ เรื่องเดียวกัน

นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศยังได้ลงนามในกรอบความตกลงรายการสินค้าภายใต้กรอบ Early Harvest Scheme (EHS) 82 รายการ และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กันยายน 2004 โดยใช้วิธีการลดภาษีแบบ MFN applied rates ที่ใช้อัตราฐาน ณ วันที่ 1 มกราคม 2004 และลดภาษีเป็นอัตราร้อยละของอัตราร้อยละที่เรียกเก็บปัจจุบัน (Margin of Preference: MOP) โดยทยอยลดภาษีแต่ละปีลงในอัตราร้อยละ 50 75 และ 100 ตามลำดับ⁷ ซึ่งรายการสินค้าทั้ง 82 รายการ คิดเป็นมูลค่าการค้าระหว่างกัน ในปี ค.ศ. 2002 รวมประมาณ 91 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 8 ของมูลค่าการค้ารวมสองฝ่าย เป็นการนำเข้าจากอินเดีย มูลค่าประมาณ 38 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีการส่งออกไปยังอินเดีย มูลค่าประมาณ 57 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁸

อาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลของ พตท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เชื่อว่า

ในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ไทยไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกได้ รัฐบาลจึงต้องดำเนินนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่จะรักษาผลประโยชน์ของไทยในขณะเดียวกันต้องแสวงหาพันธมิตรและสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศทั้งในระดับประเทศเพื่อนบ้านและในระดับภูมิภาค เพื่อร่วมกันพัฒนาและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดผลกระทบต่อไทยได้

เมื่อประกอบกับทัศนะหรือคำแถลงในโอกาสต่าง ๆ แล้ว จะพบว่า รัฐบาลไทย ภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นผลประโยชน์แห่งชาติตามบรรทัดฐานทางด้านเศรษฐกิจ บรรทัดฐานทางอุดมการณ์ และการเพิ่มพูนอำนาจ ตามคำนิยามของแดเนียล เอส แป๊ป (Daniel S. Papp) โดยผลประโยชน์เหล่านี้จัดอยู่ผลประโยชน์ระยะสั้นหรือผลประโยชน์หลัก (Short-term or Core Goals) และผลประโยชน์ระยะกลาง (Medium-term Goals) ตามคำนิยามของเกรน พี แฮสเต็ดท์ (Glenn P. Hastedt)

⁷ เรื่องเดียวกัน

⁸ กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง, “มูลค่าของสินค้าขาเข้า และขาออก จำแนกตามประเทศ พ.ศ. 2546 – 2548,” <<http://service.nso.go.th/nso/data/data23.html>>, มีนาคม 2006.

⁹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และกระทรวงการต่างประเทศ, “คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 23 มีนาคม 2005”.

อย่างไรก็ดี สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งสำหรับแนวนโยบายในการสนับสนุนการค้าเสรีในการค้าระหว่างประเทศ ก็คือ หากพิจารณาจากข้อตกลงบางส่วนที่ได้บรรลุผลและมีผลบังคับใช้ไปแล้ว นั่นคือ รายการสินค้าเร่งลดภาษีภายใต้กรอบ Early Harvest Scheme (EHS) จำนวน 82 รายการแล้ว จะพบว่าประเด็นที่น่าสนใจพิจารณาอยู่กล่าวคือ ในรายการดังกล่าวประกอบไปด้วยรายการสินค้าที่อยู่ในภาคเกษตรและประมง เพียง 11 รายการ ในขณะที่รายการที่เหลืออีก 71 รายการ เป็นสินค้าที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ

ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ สัดส่วนของกำลังแรงงานของไทยในปัจจุบันนั้นเป็นผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรถึงร้อยละ 39.3 โดยจำแนกเป็นแรงงานเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้ถึงร้อยละ 38 และแรงงานประมงร้อยละ 1.2 ในขณะที่แรงงานนอกภาคเกษตรแม้ว่าจะมีปริมาณมากถึงร้อยละ 60.7 แต่แรงงานในกลุ่มก็เป็นแรงงานเหมืองแร่ เหมืองหินและการผลิตต่าง ๆ เพียงร้อยละ 15.9¹⁰ ซึ่งถือได้ว่ามีขนาดที่เล็กกว่าแรงงานในภาคเกษตรมากกว่าครึ่งหนึ่ง

ความแตกต่างของจำนวนรายการสินค้าที่ไม่สอดคล้องกับขนาดของกำลังแรงงานจึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่งว่าผลประโยชน์จากการการจัดตั้งเขตการค้าเสรีหรือความตกลงเร่งรัดภาษีภายใต้กรอบ Early Harvest Scheme (EHS) กับประเทศอื่น ๆ มีความไม่สอดคล้องเหมือนเช่นที่ไทยได้ทำกับอินเดียหรือไม่ เพราะความไม่สอดคล้องเหล่านี้ย่อมส่งผลถึงผลประโยชน์ที่ชาวไทยจะได้รับหรือความอยู่ดีกินดี ซึ่งนั่นคือ ผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงที่สุด

ประเด็นที่น่าสนใจประการต่อมาก็คือ หากพิจารณามูลค่าการส่งออก-นำเข้าสินค้าในกลุ่มความตกลงเร่งรัดภาษีภายใต้กรอบ Early Harvest Scheme (EHS) จำนวน 82 รายการ นับตั้งแต่ที่ความตกลงมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2004 แล้วจะพบว่า รายการสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออก-นำเข้าสูงสุด 10 อันดับแรกนั้น เป็นสินค้าที่อยู่นอกภาคเกษตรทั้งหมด ในขณะที่ในช่วงเดือนกันยายน 2005-มกราคม 2006 สินค้าในภาคเกษตร จำนวน 7 รายการ ไม่มีการส่งออกเลย และ 9 รายการไม่มีการนำเข้าเลย¹¹

¹⁰ สำนักสถิติแห่งชาติ, “สัดส่วนของกำลังแรงงานของไทย,” <<http://www.nso.go.th>>, วันที่ 15 มีนาคม 2006.

¹¹ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, “ความคืบหน้าการเจรจาการค้าเสรีของไทยกับ...”.

ความแตกต่างเหล่านี้ยิ่งทำให้เป็นประเด็นคำถามที่หนักแน่นยิ่งขึ้นไปอีกว่า ในท้ายที่สุดแล้ว เขตการค้าเสรีและความตกลงเร่งรัดภาษีภายใต้กรอบ Early Harvest Scheme (EHS) โดยเฉพาะ ความตกลงเร่งรัดภาษีภายใต้กรอบ Early Harvest Scheme (EHS) กับอินเดีย เป็นการตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของไทย โดยใช้บรรทัดฐานทางด้านเศรษฐกิจจริงหรือไม่

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย ย่อมนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ไทย กล่าวคือ ข้อตกลงจะนำมาซึ่งการขยายตัวของปริมาณการค้า การลงทุน และความร่วมมือด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่รัฐบาลไทยและผู้ที่เกี่ยวข้องยังคงต้องให้ความระมัดระวังอีกมากมาย เพื่อให้ไทยจะสามารถเก็บเกี่ยวผลจากข้อตกลงดังกล่าวได้อย่างเต็มที่

โดยประเด็นที่ภาครัฐควรให้ความสนใจในการเจรจามากเป็นพิเศษ คือ การเจรจาเรื่องหลักแหล่งกำเนิดสินค้า (Rule of Origin) ซึ่งความแตกต่างเพียงร้อยละ 1 ก็จะสามารถสร้างความได้เปรียบ/เสียเปรียบที่ภาคการผลิตและภาคการส่งออกของไทยจะต้องเผชิญ

นอกจากนี้ ภาครัฐและภาคการส่งออกจะต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่า การสร้างช่องทางการค้าหรือการดำเนินการส่งเสริมด้านการตลาดย่อมเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะได้มีการเจรจาเพื่อลด/เลิกภาษีหรืออุปสรรคทางการค้าอื่น ๆ ไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้เพราะยังมีความแตกต่างอีกมากที่เป็นอุปสรรคทางการค้าในแง่จิตวิทยา โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องรสนิยมที่ชาวอินเดียยังคงนิยมอุปโภค/บริโภคแต่สินค้าที่ผลิตในประเทศ¹²

และเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า ระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐของอินเดียที่รัฐท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการปกป้องตลาดของรัฐตนเอง ทำให้รัฐบาลไทยยังคงจำเป็นต้องให้ความตระหนักในข้อเท็จจริงข้อนี้อีกด้วย รวมทั้งจำเป็นต้องเร่งเจรจาเพื่อลดอุปสรรคดังกล่าว เพื่อให้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย เกิดประโยชน์ต่อฝ่ายไทยอย่างแท้จริง

สำหรับในระยะยาวแล้ว ภาครัฐ ภาคการผลิตและภาคการส่งออกของไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตขนานใหญ่ เนื่องจากความเหนือกว่าทางเทคโนโลยีของอินเดีย จะทำให้ความได้เปรียบที่ไทยมีในปัจจุบันค่อย ๆ ลดลงไปในที่สุด

¹² ความเห็นส่วนตัวของผู้เขียน จากประสบการณ์ที่ได้เดินทางไปเยือนประเทศอินเดีย 2 ครั้ง เมื่อปี ค.ศ.2003 และ 2004

นอกจากนี้ ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างมาตรการปกป้องที่ไม่ใช่ภาษีขึ้นมาใหม่ เพื่อปกป้องตลาดในประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีมาตรการประเภทนี้น้อยมาก และแม้ว่าการปกป้องตลาดด้วยมาตรการดังกล่าวจะเป็นการละเมิดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง เขตการค้าเสรี แต่มาตรการบางประการเหล่านั้นก็เป็นการช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการในประเทศได้ มีโอกาสและเวลาในการปรับตัว อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมาตรฐานคุณภาพสินค้านำเข้า ซึ่งย่อม หมายถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในระยะสั้น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-อินเดีย จะก่อให้เกิด ผลประโยชน์แก่ไทยในระดับหนึ่ง แต่ในระยะยาวแล้ว ภาครัฐ ภาคการผลิตและภาคการส่งออก ของไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดในโลกที่มีการแข่งขันสูงขึ้น